

AZ EURÓPAI PARLAMENT: TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

Az Európai Parlament története akkor kezdődött, amikor az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK) Közgyűlését az akkori három nemzetek feletti európai közösség közös közgyűlésévé nevezték ki. Ez az új közgyűlés később az „Európai Parlament” nevet kapta. Az idők során az intézmény, melynek tagjait 1979 óta közvetlenül választják, mélyreható változásokon ment át: kijelölt tagokból álló közgyűlésből választott, az Európai Unió politikai menetrendjének meghatározójaként elismert parlamentté vált.

JOGALAP

- Az eredeti szerződések ([1.1.1.](#), [1.1.2.](#), [1.1.3.](#), [1.1.4.](#), [1.1.5.](#));
- A 2002. június 25-i és szeptember 23-i tanácsi határozattal módosított, az Európai Parlament képviselőinek közvetlen és általános választójog alapján történő választásáról szóló határozat és okmány (1976. szeptember 20.).

HÁROM KÖZÖSSÉG, EGY KÖZGYŰLÉS

Az Európai Gazdasági Közösség (EGK) és az Európai Atomenergia-közösség (Euratom) létrejöttével az ESZAK Közgyűlését mindhárom közösségre kiterjesztették. A 142 tagot számláló új közgyűlés „Európai Parlamenti Közgyűlésként” első ízben 1958. március 19-én ült össze Strasbourgban, majd 1962. március 30-án nevét „Európai Parlamentre” változtatta.

KIJELÖLT KÖZGYŰLÉSBŐL VÁLASZTOTT PARLAMENT

A közvetlen választásokat megelőzően az európai parlamenti képviselőket az egyes tagállamok nemzeti parlamentjei jelölték ki. Ily módon minden képviselő kettős mandátummal rendelkezett.

Az 1974. december 9–10-én Párizsban tartott csúcskonferencián úgy határoztak, hogy 1978-ban vagy azt követően közvetlen választásokat tartanak, és felkérték a Parlamentet 1960. évi eredeti egyezménytervezetének helyébe lépő új javaslatok előterjesztésére. 1975 januárjában a Parlament új tervezetet fogadott el, amelynek alapján a véleménykülönbségek rendezését követően az 1976. július 12–13-i találkozón megegyezés született a tagállamok állam-, illetve kormányfői között.

Az Európai Parlament képviselőinek közvetlen és általános választójog alapján történő választásáról szóló határozatot és okmányt 1976. szeptember 20-án Brüsszelben írták

alá. Miután az összes tagállam ratifikálta, a szöveg 1978. július 1-jén lépett hatályba. Az első választásokat 1979. június 7-én és 10-én tartották.

BŐVÍTÉSEK

Amikor 1973. január 1-jén Dánia, Írország és az Egyesült Királyság csatlakozott az Európai Közösségekhez (első bővítés), az európai parlamenti képviselők számát 198-ra emelték.

A második bővítés alkalmával – Görögország 1981. január 1-jei csatlakozásakor – a görög parlament 24 képviselőt delegált az Európai Parlamentbe, akik helyébe aztán 1981 októberében közvetlen úton választott képviselők léptek. Második alkalommal 1984. június 14-én és 17-én tartottak közvetlen választásokat.

Az 1986. január 1-jei harmadik bővítéssel a képviselői helyek száma 434-ről 518-ra emelkedett a nemzeti parlamentek által kijelölt 60 spanyol és 24 portugál képviselő érkezésével, akik helyébe később közvetlen választás útján megválasztott képviselők léptek.

Németország egyesítését követően az Európai Parlament összetételét úgy igazították ki, hogy tükrözze a demográfiai változásokat. Összhangban az Európai Parlament egyik állásfoglalásában a parlamenti képviselői helyek elosztására előterjesztett javaslatokkal, az 1994. júniusi választásokra a képviselők száma 518-ról 567-re nőtt. A negyedik EU-bővítést követően az európai parlamenti képviselők száma 626-ra emelkedett, így módon biztosítva – a fent említett állásfoglalással összhangban – a képviselői helyek méltányos elosztását az új tagállamok számára.

A nizzai kormányközi konferencián elfogadták a képviselői helyek új elosztását az Európai Parlamentben, amelyet a 2004-es választásokon már alkalmaztak. A képviselők maximális számát – amelyet korábban 700-ban határoztak meg – 732-re növelték. A 15 régi tagállam számára biztosított helyek számát 91-gyel (626-ról 535-re) csökkentették. A fennmaradó 197 helyet pedig az összes régi és új tagállam között arányosan osztották szét.

Bulgária és Románia 2007. január 1-jei csatlakozásával az európai parlamenti képviselői helyek számát ideiglenesen 785-re emelték, annak érdekében, hogy fogadják az újonnan csatlakozott két tagállam képviselőit. A 2009. évi (június 4. és 7. között tartott) választásokat követően a képviselői helyek számát 736-ra csökkentették. Mivel a (2009. december 1-jén hatályba lépett) Lisszaboni Szerződés a tagok számát 751-ben maximalizálta, amelyet a következő választásokig ideiglenesen 754 főre emelnek, a 2010. június 23-án tartott kormányközi konferencia keretében elfogadott módosító jegyzőkönyv tagállami ratifikálását követően a 2009-2014-es parlamenti ciklusban még 18 európai parlamenti képviselővel egészült ki a 2009 júniusában megválasztottak (736 képviselő) létszáma. Horvátország 2013. július 1-jei csatlakozásával a képviselői helyek maximális számát – a 2013 áprilisában megválasztott 12 horvát képviselő befogadása érdekében – ideiglenesen 766-ra emelték (a Horvát Köztársaság csatlakozásának feltételeiről szóló okmány 19. cikkének megfelelően).

A 2014-es választások vonatkozásában a képviselői helyek teljes számát ismét 751-re csökkentették. A képviselői helyek elosztását a 2019 májusában tartandó választásokra és a lehetséges brexitre való tekintettel ismét felülvizsgálják ([1.3.3.](#)).

A HATÁSKÖR FOKOZATOS BŐVÜLÉSE

A tagállami hozzájárulásoknak a Közösség saját forrásaival történő felváltása ([1.4.1.](#)) vezetett az Európai Parlament költségvetési hatáskörének első kibővítéséhez az 1970. április 22-én aláírt Luxembourgi Szerződés értelmében. Az 1975. július 22-én Brüsszelben ugyanebben a tárgyban aláírt újabb szerződés pedig tovább erősítette az Európai Parlament hatáskörét ([1.1.2.](#)).

Az Egységes Európai Okmány növelte az Európai Parlament hatáskörét bizonyos jogalkotási területeken (együtműködési eljárás), valamint a csatlakozási és társulási szerződéseket a Parlament hozzájárulásától tette függővé.

A Maastrichti Szerződés azáltal, hogy a jogalkotás bizonyos területein bevezette az együtdöntési eljárást, továbbá más területekre is kiterjesztette az együtműködési eljárást, lefektette az Európai Parlament társjogalkotói szerepének alapjait. A Bizottság összetételét illetően az Európai Parlament végső jóváhagyási hatáskört kapott, ami jelentős lépés volt a Parlamentnek az európai végrehajtó szerv felett gyakorolt politikai ellenőrzése tekintetében ([1.1.3.](#)).

Az Amszterdami Szerződés a jogalkotás legtöbb területére kiterjesztette és megreformálta az együtdöntési eljárást, ily módon az Európai Parlament társjogalkotóként a Tanáccsal egyenrangú féllé vált. Azáltal, hogy a Bizottság elnökének kinevezését a Parlament jóváhagyásától tették függővé, a végrehajtó szerv felett gyakorolt ellenőrző hatásköre még inkább megerősödött. A Nizzai Szerződés tovább bővítette az együtdöntési eljárás alkalmazási körét.

Az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó aktusok módosításáról szóló, 2001. február 26-án aláírt Nizzai Szerződés 2003. február 1-jén lépett hatályba. Az új szerződés célja az volt, hogy megreformálja az Európai Unió intézményi struktúráját, hogy az megbirkózhasson a jövőbeli bővítés kihívásaival. A Parlament jogalkotási és felügyeleti hatásköreit növelték, és a minősített többségi szavazást több területre kiterjesztették a Tanácsban ([1.1.4.](#)).

A Lisszaboni Szerződés ([1.1.5.](#)) tovább bővítette mind a minősített többségi szavazás alkalmazását a Tanácsban (2014. november 1-jétől új módszer alkalmazásával – az EUSZ 16. cikke), mind pedig az együtdöntési eljárás alkalmazását (amely immár mintegy 45 új jogalkotási területre terjed ki). Az együtdöntés – amelyet immár rendes jogalkotási eljárásnak neveznek – így a leggyakrabban alkalmazott döntéshozatali eljárássá vált, és olyan, különösen fontos területekre terjed ki, mint a közös agrárpolitika és a bel- és igazságügyi politika. Jelentősebb lett a Parlament szerepe a szerződések jövőbeli módosításainak előkészítésében (az EUSZ 48. cikke). Ezenkívül a Lisszaboni Szerződés (és kezdetben az európai alkotmány létrehozásáról szóló sikertelen szerződéstervezet) részeként az Európai Unió Alapjogi Chartája, amelyet az Európai

Parlament, a Bizottság és a Tanács elnöke 2000. december 7-én, Nizzában írt alá, jogilag kötelező erejűvé vált ([4.1.2.](#)).

A 2019. május 23–26-i választások alkalmával világossá vált, hogy a Parlament teljes mértékben kihasználta az EUSZ 14. cikkében foglalt rendelkezést, amely kimondja: „Az Európai Parlament, a Tanáccsal közösen, ellátja a jogalkotási és költségvetési feladatokat. A szerződésekben meghatározott feltételek szerint politikai ellenőrzési és konzultatív feladatokat lát el. Az Európai Parlament megválasztja a Bizottság elnökét”.

Mind a 2014. évi, mind a 2019. évi választások során az európai politikai pártok ([1.3.3.](#)) a Bizottság elnöki tisztjére pályázó, vezető jelöltekbe mutattak be a szavazóknak. Biztonsággal kijelenthetjük, hogy a vezető jelölti koncepció sikeresnek bizonyult, mivel a Bizottság a 2014. október 22-i ülésen megválasztott elnöke volt az a jelölt, aki a 2014 májusi európai parlamenti választásokon a legtöbb szavazatot kapta.

Udo Bux
05/2019

